

‘Integrale aanpak boomkanker unieke kans’

ONNO BELJERS

Alle schakels in de vruchtboomketen nemen deel aan het project ‘Integrale ketenaanpak voor beheersing van vruchtboomkanker’. Het project, dat officieel in juli is afgetrapt, duurt vier jaar.

ACHTERGROND

Het project is een initiatief van de Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO) en kent als partners Naktuinbouw, Vermeerderingstuinen Nederland, Stichting Projectbureau Boomkwekerij, Bodata en Fruitmasters. Projectuitvoerder is Wageningen University & Research. Samen gaan zij kijken naar het verbeteren van de preventie en aanpak van vruchtboomkanker.

De schimmel *Neonectria ditissima*, die vruchtboomkanker veroorzaakt, komt algemeen voor op teeltpercelen, stelt beleidsmedewerker Jaco van Bruchem van NFO. ‘De schimmel komt in elk fruitperceel in Nederland voor, alleen richt deze in sommige gevallen bijna geen schade aan. In andere gevallen moeten appelbomen of perenbomen voortijdig worden gerooid’, vertelt hij.

‘Het is zaak voor telers er altijd aandacht aan te besteden. Bijvoorbeeld bij de perceelkeuze. Daarvoor geldt: hoe natter het perceel, hoe groter de kans op vruchtboomkanker. Maar ook bij de rassenkeuze van het fruit met het oog op de gevoeligheid ervoor.’

Want de schade als gevolg van vruchtboomkanker loopt in de papieren (zie kader). Daarbij komt

nog dat de schimmelziekte lastiger dan voorheen is te bestrijden, nu het gebruik van sommige gewasbeschermingsmiddelen zoals thiofa-naat-methyl is weggefallen.

Dit ziet ook Peter Frans de Jong, projectleider en onderzoeker gewasbescherming van Wageningen University & Research.

‘Twee zaken spelen mee. Aan de ene kant het wegvallen van niet meer toegelaten gewasbeschermingsmiddelen, aan de andere kant de ontwikkeling van nieuwe apperassen zoals Rubens (kruising tussen Elstar en Gala) en Kanzi (kruising tussen Gala en Braeburn). Die nieuwe rassen blijken het gevoeligst te zijn voor vruchtboomkanker, wat te maken heeft met de ouders, die er ook gevoelig voor zijn.’

MEER KENNIS

Van Bruchem: ‘Dat enkele toelatingen zijn vervallen, heeft de noodzaak aangewakkerd om meer kennis over de schimmel *Neonectria ditissima* te achterhalen. We zijn blij dat er wordt samengewerkt en iedereen niet alleen met zijn eigen stukje van de oplossing bezig is. Kennisverhoging is essentieel, zeker nu de ziekte continu aandacht nodig heeft en de fruitaanplanten alleen maar gevoeliger lijken te worden.’

De ketendeelnemers trekken jaarlijks 240.000 euro uit voor het project, waarbij de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen 40 procent van het budget voor zijn rekening neemt.

‘Het is best bijzonder dat alle partijen in de keten - van uitgangsmateriaal, vermeerderaar tot de

Het project ‘Integrale ketenaanpak voor beheersing van vruchtboomkanker’ duurt vier jaar.

Foto: WUR

fruitseler - gaan samenwerken. Wat je vaak zag, is dat iedereen de schuld voor het probleem bij de voorgaande schakel in de keten legt. De kweker beschuldigt zijn leverancier, de boomkweker, en die stelt weer besmet uitgangsmateriaal te hebben gekregen’, zegt De Jong.

‘We praten in de sector al vier jaar over samenwerking en ik merk dat we langzaam naar elkaar toe groeien, zeker nu na het wegvallen van het Productschap Tuinbouw de financiering van projecten lastig is geworden. Nu kwam de kans om met geld van de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen aan dit probleem te werken en beseft iedereen dat dit een unieke kans is.’

VATBARE RASSEN

Voorzitter Pieter van Rijn van de LTO-cultuurgroep Fruitgewassen, namens de vruchtboomkwekers bij het project betrokken, beaamt dat. ‘Een integrale aanpak is zeer zinvol. Fruittelers wijzen vaak naar boomkwekers, maar het probleem ligt bij de ontwikkeling van nieuwe, voor de ziekte vatbare rassen’, stelt hij.

‘We moeten beter naar rassenkeuze kijken en misschien zeggen als er een nieuw fruitras wordt ontwikkeld dat gevoelig is voor vruchtboomkanker: dat moeten we niet doen. Het is goed dat we deze problemen samen gaan oplossen. Zeker

‘De schimmel komt in elk fruitperceel in Nederland voor’

met de wetenschappelijke onderzoeken die we nu gaan uitvoeren.’

Dat wetenschappelijke deel is driedelig: een risico-inventarisatie, duurzame beheersing en het ontwikkelen van een beheersingsprotocol en kwaliteitslabel.

‘Belangrijk is inzicht te krijgen in waar de sterkste toename van de ziekte in de keten zit, ofwel: wat is de zwakste schakel? Daarnaast proberen we meer te weten te komen over de ziekte. We weten al veel, maar veel ook nog niet’, zegt De Jong.

‘Zo weten we dat vorst bij de

ziekte een belangrijke rol speelt. De plant heelt zijn eigen wonden, maar die springen weer open bij vorst. Maar bij hoeveel vorst welke delen vatbaar zijn, weten we niet. Zoals we ook nog niet alles weten van plukwonden of verspreiding van de ziekte binnen de boom.’

In het najaar beginnen de onderzoekers van Wageningen University & Research met een risico-inventarisatie. Dan begint de bladval en ontstaan veel wonden. ‘De beste tijd om te onderzoeken’, stelt De Jong.

SPORENVALLLEN

‘Dat doen we zowel in het lab in Wageningen als in de praktijk, bij alle schakels in de keten, onder meer door sporenvallen op de percelen van de telers te plaatsen. Voor dat traject hebben we drie jaar uitgetrokken’, vertelt de projectleider.

‘In dezelfde tijd kijken we ook naar duurzame beheersing, ofwel niet-chemische bestrijding, waarbij we kijken naar het gebruik van antagogenisten en hittebehandelingen. Uiteindelijk moet dat leiden tot een teeltprotocol.’

Neonectria ditissima zorgt voor miljoenen schade

Vruchtboomkanker, veroorzaakt door de schimmel *Neonectria ditissima*, leidt jaarlijks tot 2 miljoen euro schade. De ziekte kenmerkt zich door aantasting van takken via wonden. Vaak gebeurt dit in de herfst, als afgevalen bladeren bladlittekens achterlaten. Ook komt de schimmel binnen via snoeiwonden. De kankerplekken openbaren zich in de lente. De groei stopt in de zomer door de vorming van een kurklaagje. In de herfst dringt de schimmel de kurklaag weer binnen.

Wanneer een kankerplek in de stam voorkomt, kan deze zo groot worden dat de boom afsterft. Vooral bij jonge aanplant is het uitvalrisico van bomen door kanker groot. Onderzoeker Peter Frans de Jong: ‘Die 2 miljoen euro schade is een schatting. Feit is dat telers aangetaste bomen in de boomgaard moeten vervangen. Soms is het zo erg dat al na zeven jaar de boomgaard gerooid moet worden in plaats van na de gebruikelijke levensduur van vijftien jaar.’

Welke norm is dé norm?

Vanuit het niets is daar fipronil. Niemand had ervan gehoord, maar nu houdt het de gemoederen flink bezig. Wat de risico's zijn, valt te bezien. Feit is dat de Nederlandse normen zijn overschreden.

Normen die in 2016 nog drie keer zo hoog lagen. En een Europese bovennorm van 0,72 milligram per kilo die maar liefst 144 keer hoger ligt dan Europese ondernorm van 0,005 milligram per kilo die Nederland toepast. Zou dezelfde commotie zijn ontstaan wanneer de hogere Europese norm had gegolden? Was die überhaupt overschreden?

Het is erg voor de pluimveehouders, maar het tekent hoe het werkt. Iedereen regeert en reageert mee. We moeten strak zijn op voedselveiligheid en op normen. Maar het venijn zit hem erin dat er paniek ontstaat wanneer een norm is overschreden. Alleen, naar welke norm moet je kijken?

Wanneer is het ‘onveilig’? Boven de 0,005 van 2017, de 0,015 van 2016 of de 0,72 van Europa?

Met dit in het achterhoofd moet ik denken aan de Ambitie Plantgezondheid 2030 van LTO Nederland en dan met name aan de mijlpaal voor 2030 dat plantaardige productie dan plaatsvindt zonder emissie van gewasbeschermingsmiddelen.

Ik wil het feestje niet verpesten, maar dat gaat hem niet worden. Nulemissie is echt heel weinig. Kijk maar naar de toetsing van het oppervlaktewater: wat je gebruikt, vind je terug. Soms jaren later zelfs nog. Nulemissie krijg je alleen door nultoe-pas-sing en dan nog duurt het jaren voordat je niets vindt. Te hoog gegrepen dus.

Datzelfde geldt voor het streven naar residuvrije producten in 2030. Ook hier is niets heel weinig. Bovendien geef je het signaal dat de huidige resi-

dunormen niet veilig genoeg zouden zijn. Normen die alleen maar strenger worden. Het niet overschrijden van de normen in 2030 is ambitieus genoeg. Die normen zelf op nul gaan stellen, lijkt mij een brug te ver.

2030 lijkt nog ver weg. Zoals de afschaffing van het melkquotum ook ver weg leek, toen in 2006 het fosfaatplafond werd ingesteld. Ondertussen kennen we de spagaat van de veehouderijsector. Leer daarvan, want je wordt nu eenmaal door de overheid (en de consument) afgerekend op de norm. Dat is prima. Zorg wel dat je jezelf niet in een onmogelijke positie manoeuvreert. Creëer niet zelf de stok om mee geslagen te worden.

HILKO BOS

AKKERBOUWER IN OLDEHOVE

COLUMN